

Eksitav (kliima)termin on sümptom mõtteselgusetusest

Mariliis Kolk

Sustinere kestlikkusaruandluse projektijuht ja keskkonnaekspert

Kliima- ja keskkonnateemad ei ole enam ammu pelgalt kitsa loodusteadusliku erialaringkonna pärusmaa, kui need seda üldse kunagi olnud ongi. Kuna Eesti kirjutas alla ambitsioonikale Pariisi kokkuleppele¹ ja püüab täita oma kohustusi osana Euroopa Liidust (EL), on vältimatu, et kliimakeelest peaksid Eestis oma emakeeles süvatasandil aru saama kõik, kes nende eesmärkide täitmises rolli mängivad. Lisaks loodusteadlastele, keskkonnaametnikele ja juristidele puudutab see teema Euroopa Liidu kestlikkusaruandluse direktiivi² ja muude õiguslike algatuste tuules ka ettevõtjaid ning ütlematagi inimesi, kes nende ettevõtjate juures tööd teevad.

Usun, et on raske vastu vaielda teeneka majandusteadlase ja eesti oskuskeele arendaja Uno Mereste mõttele, et kui õigusteaduse oskussõnavara pole igal inimesel tarvis põhjalikult tunda, siis õigusaktide keel, sh seaduskeel, peab olema mõistetav enamikule rahvast, et seadused saaksid olla tõhusad.

Kuigi minu usk eesti keele elujõulisusesse, inimeste soovi ja huvisse oma emakeelt hoida on vankumatu, ei saa kuidagi eirata asjaolu, et vägisi üldkeelde trügiva oskuskeele vormimisel on vaja ka aktiivselt vaeva näha. Eriti ilmseks sai see mulle minu eelmises ametis teadusajakirjanikuna, kus pidin ikka ja jälle, hoolimata erialasest haridusest, tunnistama oma piiratust kliimateemade kajastamisel. Sõnadest tuli lihtsalt puudu.

Aga oma probleeme ei tasu häbeneda – mida rohkem asjast rääkida, seda rohkem mõttekaaslasi on võimalik leida – ja nii otsustasin murelõnga harutama hakata magistritööd kirjutades.³ Kuigi arvan, et suutsin nii mõnessegi terminipusasse veidi selgust tuua, koorus sellest kõigest mõistagi välja sama palju arutlemis- ja vaidlemisväärsust. Peangi siinkohal vajalikuks keskenduda just üles kerkinud keerulisematele küsimustele, jäägu lihtsamad töövõidud muudesse tekstivormidesse teistes kanalites⁴.

Täiuslik termin nõuab aega...

...aga kellel seda aega ometi on? Esmalt meeletu tähtjasurve all tegutsevad tõlkijad, kes on oma töös sageli üksi. Igapäevaselt tegutsevad valdkonna oskuskeele korrastamiseks ja

---

¹ [RT II, 01.11.2016, 3.](#)

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu [direktiiv \(EL\) 2022/2464](#), millega muudetakse määrust (EL) nr 537/2014, direktiivi 2004/109/EÜ, direktiivi 2006/43/EÜ ja direktiivi 2013/34/EL seoses äriühingute kestlikkusaruandlusega.

³ 2023. aasta juunis kaitses autor Eesti Maaülikooli ja Tartu Ülikooli ühisõppekaval magistritöö „Eestikeelse oskussõnavara korrastamine kliimavaldkonna näitel“, millega pälvis aasta lõpus teadustööde riiklikul konkursil ka Kliimaministeeriumi eripreemia. Vt **M. Kolk**. [Eestikeelse oskussõnavara korrastamine kliimavaldkonna näitel](#). Magistritöö. Eesti Maaülikool, 2023.

⁴ **Tartu Ülikool**. [Paarkümmend kliimamuutustega seotud terminit said eestikeelse vaste](#). 09.06.2023.

rikastamiseks küll ka mitu terminikomisjoni (näiteks Eesti Meteoroloogia Seltsi terminoloogia toimkond, rohepöörde ja ringmajanduse terminikomisjon, säästva arengu ja ökoloogia / looduskaitse terminikomisjon), kuid korrastamist vajavaid termineid on rohkem, kui on suutlikkust valdkonna arenguga sammu pidada. Seda enam, et tihtilugu tehakse seda tööd puhtast missiooni- ja vastutustundest.

Enamgi veel – kuigi eesti keeles on ilmunud hulgaliselt väärtuslikku kirjandust terminitöö ideaalidest, kus muu hulgas kirjeldatakse mitmesuguseid terminite saamise viise ning seda, millistele omadustele võiks üks hea termin vastata, ei ole eriti dokumenteeritud konkreetsete terminite saamise protsessi. Sõnastikesse jõuavad peaaesjalikult terminid ühes definitsioonidega, ruumi põhjalike terminiloomeandmete kajastamiseks ei ole. See aga soodustab jalgrataste leiutamist.

Magistritudengitel on seda aega rohkem ning üks minu magistritöö eesmärke oligi üksikasjalikult kirja panna, kuidas eri terminikujudeni jõuti, miks tehti sellised otsused, nagu tehti, ja miks mõned variandid – isegi pealtnäha suu(re)pärased – kõrvale jäeti.

Et saada aimu juba olemasolevatest terminivariantidest ja nende kasutussagedusest, kammisin läbi nii Euroopa Liidu õigustekstide paralleelkorpused kui ka uusima eesti keele ühendkorpuse. Loomulikult vaatasin üle eri terminibaasid ning et mitte liialt jääda inglise keele mõjuvälja, töötasin läbi ka taani- ja rootsikeelsed terminid. Kuid tegin ka inimkatseid: lisaks aruteludele ekspertidega mitmetest kliimasse puutuvatest valdkondadest tuli minu katsejänestel esialgu terminivariante välja pakkuda vaid mõiste määratluse põhjal, ilma teiste keelte termineid teadmata.

Ühtlasi osutus see suurepäraseks kontrollmehhanismiks sellele, kas vastaja on definitsioonist õigesti aru saanud. Valesti mõistmine võib näidata kolme asjaolu: kas mõne mõiste tähendusväli on teisega nii sarnane, et tegelikult neil sügavat sisulist erinevust polegi ja mõistet pole vaja eraldi terminiga väljendada; määratluse sõnastus ei võimalda mõiste olemust õigesti tabada või ei ole vastaja valdkonna mõistetega kursis.

Keelekorpustes ja terminisõnastikes leidunud vastete analüüsimisel selgus, et märkimisväärseid erinevusi ajakirjandustekstide, veebitekstide ja EL-i ametlike tekstide vahel terminieelistustes ei ole. Tunnetuslikud ja teoreetilised eelistuserinevused joonistusid mõneti siiski välja terminite testrühmas: tõlkelaene kippusid eelistama eelkõige ametnikud, julgemat keelekasutust eelistasid ootuspäraselt ajakirjanikud (*phase-out*'i eestikeelse vastena näiteks *väljumine vs. võõrutamine*). Kahe äärmuse vahele jäid hariduses ja teaduses tegutsevad inimesed, kes olid muu hulgas avatud kasutama aruteludes tekkinud metafoore selgitustöös (nt *kliimavalavik* kui globaalse soojenemise kujund).

Sellest kõigest saab vihjeid, kust otsast tuleks hakata keelekasutust siluma, et hea terminini jõuda. Ehk tegelikult ei ole see kõik, sh minu magistritöö, mitte lõpp, vaid algus.

Suur süsinikusegatus

Alustame kõige hullemast. Paljud kliimapoliitika mõistepusad annavad juba enne nende eesti keeles vormumist endast märku valdkonna liiderkeele terminitena. Probleemid algavad mõistete sisu(tuse)st, poolikutest kokkulepetest ja segasest kommunikatsioonist, probleemsed terminid levivad viirustena edasi teistesse keeltesse. Nii magistritöö kirjutamisel kui ka muus professionaalses elus on mulle ikka ja jälle suurt meelehärmi valmistanud kalduvus avalikus arutelus rääkida süsinikust seal, kus sellest tegelikult rääkima ei peaks. Seal, kus tegelikult peetakse silmas süsinikdioksiidi või kasvuhoonegaase laiemalt.

Kui inglise keeles võib *carbon* tõesti ja täiesti ametlikult tähistadagi ühteaegu nii süsinikku (seda keemilist elementi) kui ka süsinikdioksiidi⁵, siis eesti keeles see (veel) nii ei ole. Meil on küll ambitsioon käituda ja kõneleda nüansseeritumalt, kuid ometi oleme rahuldunud tõlkelaenudega ja kutsume süsinikujäljeks⁶ arvutusi, kus tehakse kindlaks atmosfääri paisatud süsinikdioksiidi ja enamasti ka mitme teise kasvuhoonegaasi heitkogused (juba nende kahe võimaluse olemasolu tekitab omajagu segadust).

Aga miks peaks inglise keeles dilämmastikoksiidi, metaani, süsinikdioksiidi ja teisi kasvuhoonegaase ühtmoodi süsinikuks kutsuma? Probleem on ilmselgelt alguse saanud mõistete määratlemisest ja kuigi meil on olnud võimalus mitte korrata nende vigu ehk lähtuda Mereste ületusprintsipist, oleme ometi valinud kehvema tee. Kaldun arvama, et siin oluks mõne läbipaistmatuma märksõna või metafoori kasutamine ehk isegi parem tee, sest kuigi seos süsiniku kui keemilise elemendiga on vaieldamatult olemas, viib see paratamatult eksiteele.

Kui süsinikujälje puhul võib enamasti (kuid mitte alati!) olla kindel, et arvestatakse kasvuhoonegaasidega laiemalt, siis näiteks süsinikuneutraalsusega märgitakse olukorda, kus ollakse enda atmosfääri paisatud süsinikdioksiidi heitkoguseid heidetuga võrdväärselt sidunud, seda tihti kompensatsioonimehhanismide abil. Termin *kliimaneutraalsus* tähistab aga olukorda, kus paiskame atmosfääri vaid nii palju kasvuhoonegaase – mitte ainult süsinikdioksiidi –, kui looduslikud ökosüsteemid siduda jõuavad. Sinna ette, taha ja vahepeale jäävad veel netonullid, negatiivsed ja positiivsed heited ja kõik nende variatsioonid. Ometi kasutatakse neid termineid tihti valimatult sünonüümidenä.

Keelekasutuse ja kommunikatsiooni küsimus ei ole siin vaid pedantlik tähenärimine, see mõjutab poliitikat, mis mõjutab kliimat. Suvel avaldas rühm Ühendkuningriigi teadlasi ülevaate riikide poliitilistest lubadustest kasvuhoonegaaside heite vähendamise kohta⁷. Nad leidsid, et mõned ei täpsusta oma kavades, kas heite vähendamise plaanid puudutavad vaid süsinikdioksiidi heitkoguste vähendamist või ka teiste oluliste planeeti soojendavate gaaside heitkoguste vähendamist. Segadus eesmärkide seadmisel ja sõnastamisel raskendab omakorda

⁵ Merriam-Websteri sõnastik, märksõna *carbon*.

⁶ Levinud terminivaste on ka *süsinikujalajalg*, mis on otsetõlge ingliskeelsest *carbon footprint*'ist. Eesti keeleruumis ei ole põhjust eelistada jalajälge sõra-, käpa- või kabjajäljele, seega on eelistatud kuid vähemlevinud vorm siiski *süsinikujalg*.

⁷ J. Rogelj *et al.* [Credibility gap in net-zero climate targets leaves world at high risk](#). – Science, vol 380, lk 1014–1016, 2023.

globaalse keskmise temperatuuri tõusu prognoosimist ja Pariisi kliimakokkuleppe eesmärkide saavutatavuse hindamist.

Kui juba erialainimestel on tihti keeruline vahet teha süsiniku- ja kliimaneutraalsusel, kui meil ilmub riigi tasandil ametlikke tekste kliimamõju⁸ vähendamise algatustest, kus neid termineid tarvitatakse sünonüümidenä, siis mida veel oodata inimestelt, kes selle temaatikaga igapäevaselt ei tegele, kuid kes ühel või teisel põhjusel selles siiski orienteeruma peaksid.

Sellega see kõik ei piirdu. Nottinghami ülikooli keeleteadlane Brigitte Nerlich leidis juba 2012. aastal⁹, et ingliskeelsest *low-carbon*'ist on meedia- ja poliitikakeeles saanud sisuliselt sünonüüm eesliitele *eco-* (öko-), mis tähistab üsna hägusate piiridega midagi, mis on keskkonnahoidlik. Vaid mõnes üksikus valdkonnas on piirid selgelt määratud, kuid üldiselt ei tea keegi täpselt, kust algab ja kus lõpeb *low-carbon* ehk kui vähe peab olema ühes tegevuses süsinikdioksiidi või selle ja teiste kasvuhoonegaaside heidet, või kui rääkida näiteks kütustest, siis kui palju või vähe süsinikku see sisaldama peab.

Paistab, et tegelikult on sama juhtunud sõnaga *green* (rohe-). Iroonilisel kombel tekitab seesugune mõistete lahustumine suurepärase kasvulava rohepesule. Siin paistab õnneks väike lootusekiir EL-i taksonoomiamääruse¹⁰ ja kavandatava rohevaidete direktiivi¹¹ näol, mis mõlemad hakkavad seadma selgemaid piire sellele, mida üldse kestlikuks, keskkonnahoidlikuks, ökoks või rohelseks nimetada võib.

Kuid kuni piinlikult täpsed määratlused ei ole saanud valdavaks harjumuseks, õhutan alati vaatama kõigi süsinikuterminite taha, küsima kõnelejalt, mida ta täpselt silmas peab. Tegeledes magistritöös *low-carbon*'i ja *decarbonisation*'iga, tuvastasin neile terminitele kümneid juba käibel eestikeelseid vasteid ning avastasin, et näiteks Skandinaavia keeltes lähenetakse nende nimetamisele tihti hoopis fossiilkütuste mainimise kaudu¹².

Kuigi kõik need ning lisaks uuemad ja loomingulisemad variandid said koos ekspertidega põhjalikult läbi hekseldatud, olin sunnitud järeldama, et Eestis ei ole avalikus kliimakompetentsis jõutud sinna, et termineid saaks kasutada ilma, et määratlus oleks kõrval. Kaunid eestikeelsed terminivasted on siin mõneti teisejärgulised, kuid kes eesti keele rikkust selles valdkonnas pikemalt avastada soovib, võib selle teksti teise viite alt leida minu magistritöö ja minna leheküljele 65.

⁸ Ka nii võib kutsuda süsinikujälge. Tegemist on küll veidi sisutäpsema alternatiiviga, kuid sellele, nagu kõigile *kliima*-täiendiga sõnadele võib ette heita, et intuiivselt on raske tuvastada, kas tegu on nimetava või omastava liitumisega ehk sisu teadmata võib *mõju* suunda (ehk kas mõjutatakse kliimat või kliima mõjutab midagi) termini kaudu määratledes eksida.

⁹ B. Nerlich. [‘Low carbon’ metals, markets and metaphors: the creation of economic expectations about climate change mitigation](#). – Climatic Change, vol 110, lk 31–51, 2012.

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) 2020/852](#), millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088.

¹¹ Euroopa Parlament. [Parlament tahab keelustada rohepesu ja eksitavad rohevaided](#). 04.05.2023.

¹² *Decarbonisation* rootsi keeles *utfasning av fossila bränslen* ehk otsetõlkes fossiilkütuste kasutamise lõpetamine, taani keeles *omstilling til uafhængighed af fossile brændsler* ehk otsetõlkes sõltumatuse saavutamine fossiilkütustest. Päringud Euroopa interaktiivsest terminibaasist [IATE](#).

Õigus, õiglus, vastutus ja võrdsus

Loodusteadlase jaoks on vähe ebameeldivamaid olukordi kui selline, kus tema täppistöö põrkub sotsiaal- ja humanitaarteaduslikult uduste mõistetega. Kui puhtkliimateaduslike mõistete määratlemisel piirduvad vaidlused üldiselt sellega, milliste protsentiilide vahele paigutada mereleitsak¹³ ja millised meteoroloogilised kriteeriumid peavad olema täidetud selleks, et kutsuda väljas valitsevat põlenguohhtlikuks ilmaks, siis kliimapoliitikas läheb asi tunduvalt keerulisemaks kui füüsika. Kuigi jurist mõistaks sellist teksti ilma suurema vaevata, sest on harjunud lugema keerulisi õigustekste, siis siin tuleb püüelda üksteisemõistmise poole.

Ingliskeelseid termineid *climate justice* ja *(climate) equity* kasutatakse nii Pariisi kokkuleppes kui sellest lähtuvates dokumentides, *equity principle* käib läbi ka ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioonist¹⁴ ja ÜRO kestliku arengu eesmärkidest¹⁵, kuid nende terminite taga peituvate mõistete määratlused pole dokumentides üheselt selged. Kuid just peaaegselt neist rahvusvahelistest kokkulepetest lähtuvalt on ka eesti keeles tekkinud vajadus neid mõisteid kliimapoliitika kontekstis kuidagi nimetama hakata.

Analüüsinud Pariisi kokkulepet selle ametlikes keeltes (inglise, araabia, prantsuse, hiina, hispaania ja vene), leidsid õigusteadlased Will ja Manger-Nestler¹⁶, et *justice*'it ja *equity*'it igas keeles tingimata ei eristatagi, lisaks kasutatakse kokkuleppe eesmärkide täitmise reeglistikus veel terminit *fairness*, mis eelmise kahega samuti mõnes keeles kokku langeb. Ainus keel, kus kõiki kolme terminit inglise keelega sarnaselt eristatakse, on araabia keel.

Hiina ja prantsuse keeles on eraldi terminid *justice*'ile, *equity*'t ja *fair*'i nimetatakse aga ühtemoodi. Hispaania keeles nimetatakse ühtemoodi *justice*'it ja *fair*'i, eristatakse *equity*'t. Vene keelde on kõik kolm tõlgitud ühtemoodi. Siiski märgivad autorid, et sõnalise eristuse puudumine ei pruugi veel tähendada, et kohalikus keele- ja õigusruumis kontseptuaalne eristus puuduks.

Õigusteadlastest autorid järeldavad tekstianalüüsi põhjal, et kuivõrd neid põhimõtteid pole kõnealustes dokumentides otseselt defineeritud, jääb nende tõlgendamine ja eristamine sisuliselt lugeja ja kasutaja enda kanda. Milline vastutus, kas pole? Õigluse põhimõtet rahvusvahelises kliimapoliitikas uurinud kliimapoliitika ja rahvusvahelise arengu teadlane Okereke¹⁷ käsitleb neid kahte sünonüümidenä, kuid märgib, et tegu pole siiski üks ühele sama mõistega.

Olgu lisatud, et keelekorpused paljastavad asjaolu, et *climate justice* 'it nimetatakse eesti keeles nii *kliimaõigluseks* kui *kliimaõiguseks*, kusjuures nii mõnestki tekstist võib aimata, et tegelikult

¹³ Sõnaveeb, märksõna [mereleitsak](#).

¹⁴ RT II 1994, 14, 43.

¹⁵ Riigikantselei. [Ülemaailmsed kestliku arengu eesmärgid](#).

¹⁶ U. Will, C. Manger-Nestler. [Fairness, equity, and justice in the Paris Agreement: Terms and operationalization of differentiation](#). – Leiden Journal of International Law, vol 34 (2), lk 397–420, 2021.

¹⁷ C. Okereke. [Equity and Justice in Polycentric Climate Governance](#). – Governing Climate Change: Polycentricity in Action?. Toim. A. Jordan, D. Huitema, H. van Asselt, J. Forster jt. Cambridge: Cambridge University Press, 2018: 320–337.

peetakse silmas hoopis *climate equity*'it. Kuidas peab üks loodusteaduslikult haritud inimene, kes kliimavaldkonnas tõenäoliselt siiski nendest mõistetest kuhugi ei pääse, nendega hakkama saama?

Euroopa interaktiivses terminibaasis (IATE)¹⁸ on nii inglise, eesti, rootsi kui taani keeles defineeritud EL-i nõukogu materjalidele tuginedes vaid *climate justice*. Eesti keeles on määratlus sõnastatud kui „kontseptsioon, mille alusel käsitatakse globaalset soojenemist eetilise ja poliitilise küsimusena ning analüüsitakse, kuidas on globaalse soojenemise põhjused ja mõjud seotud õigluse, eelkõige keskkonna- ja sotsiaalse õiglusega”, millest lähtusin ka oma töös. Üsna üksmeelselt sai testühmas selgeks, et igati asjakohane on jätkata selles kontekstis *kliimaõigluse*, mitte *kliimaõiguse* kasutamist.

Climate equity'ga on lugu keerulisem. Selle mõiste määratlust ja vormi terminina võib meie keeleruumis aimata peaaegselt vaid Pariisi kokkuleppe eestikeelsest tõlkest. Kohtades, kus inglise keeles kõneldakse *equity*'st, kasutatakse eesti keeles *võrdsust kohtlemist*. See näitab, et neid kahte mõistet siiski mingil määral eristatakse. Valitsustevahelise kliimamuutuste eksperdirühma (IPCC) definitsioonidest¹⁹ lähtuvalt võib *justice*'it pidada üldisemaks põhimõtteks poliitika kujundamisel, *equity*'t aga konkreetseks kriteeriumiks poliitika rakendamisel ja selle tulemuslikkuse hindamisel, mistõttu otsustasin magistritöös neid kahte mõistet eraldi käsitleda. Ka valdav osa testühma liikmetest pidas nende kahe mõiste eristamist eesti keeles vajalikuks.

Definierisin *climate equity* töö tarbeks Pariisi kokkuleppe kontekstis ja IPCC definitsiooni põhjal kui riikide ja kogukondade võrdse võimaluse ja õiguse arengule ja vaesuse kaotamisele, mis kätkeb proportsionaalset vastutust kliimamuutuste tekitamise, leevendamise ja nendega kohanemise eest. Sellest määratlusest paistaks justkui ilmselgena variant nimetada seda nähtust *kliimavõrdsuseks*.

Aruteludes ekspertidega aga selgus, et inimesed tajuvad võrdsust erinevalt: kas millegi ühesuguse või millegi samaväärsena. Neil on suur vahe. Määratlus eeldab, et lähtepunkt inimese või riigi olukorra vaatlemisel võetakse tulemusest, milleks on heaolu võrdsus muutunud ja muutuva kliimaga maailmas ning mille saavutamise protsessi käigus ei ole riigid kohustatud panustama mitte võrdselt, vaid vastavalt oma võimalustele ja vastutusele kliimamuutuste tekitamise eest.

Alternatiivideks pakuti näiteks *kliimasolidaarsust* ehk *kliimakaasmeelt*, samas peeti seda *kliimavõrdsusest* vähem selgeks ning juhiti tähelepanu, et solidaarne saab selles kontekstis olla vaid tugevam nõrgemaga. *Climate equity* näol on tegemist väga tundlikku teemat käsitleva mõistega ning on oluline, et see ei looks lisapingeid ega suunaks tajutavat tähendust vastupidiseks, mida näiteks *võrdsus* antud kontekstis võib teha. Samuti pole tegu eesti keeles kuigivõrd juurdunud terminiga, mistõttu on võimalus seda veel tulemuslikult ümber kujundada.

¹⁸ Euroopa interaktiivne terminibaas [IATE](#).

¹⁹ Valitsustevaheline kliimamuutuste eksperdirühm [IPCC](#).

Suurt kaas- ega üksmeelt testühmas ei leidunudki, kuid kõiki asjaolusid ja andmetöötluse nurki arvesse võttes paistab, et *climate equity* kohta võiks eesti keeles öelda *õiglase kliimavastutus*.

Eksperti kõrval maksab ka rahva sõna(us)

Edukalt kaitstud magistritöö viis mind möödunud aasta teises pooles toimunud Sõnause²⁰ hindamiskomisjoni. 2023. aasta Sõnausel otsiti vasteid just rohemõistetele ja seal said kvalifikatsioonist olenemata sõna kõik, kel vähegi inspiratsiooni ja julgust oli. Tuleb tunnistada, et minu jaoks parimatel leidudel ei olnud seal otse rohesõnadega suurt pistmist – esiletõstmist väärivad näiteks *põimsus* vastena *komplekssusele* –, kuid sellistel üritustel on hindamatu väärtus algatustena, mis kaasavad roheteemade üle juurdlema laiemal avalikkusel. See aitab suurepäraselt kaardistada seda, kuidas ühiskonnas kliima- ja keskkonnapoliitikaga seonduvaid pidepunkte tajutakse.

Võistlusel kerkis esile nii mõnigi oluline mõttekoht. Mõnikord on lahendused nii lihtsad ja loogilised, et lausa häbi on tunnistada, et nendest alustatud ei ole. Mulle tundub lausa kohustuslik *ühekordselt kasutatava* asemel öelda *korduskasutatavat*, ometi tehakse seda haruharva. Selle väga ökonoomse ja keelehoidliku terminiga antakse palju teravamalt edasi probleem, mis kõige ühekordsega kaasneb.

Samuti ressursikasutuse ja ringmajandusega seotud tõeline terminipäril, mis paraku Sõnause lõppvooru ei jõudnud, on *taastore sekundaartoorme* asemel. Kui otse tõlkides võiks jõuda *teisele toormele*, siis mõiste sisse – tootmisjääkidest saadud toore – vaadates paistab *taastore* palju täpsemini väljendavat asjaolu, et kunagi väärtusetuks peetud ressursist võib leida midagi uut. Samuti kaob seos teisejärgulisega, sest see toore on ometi sama oluline, kui mitte olulisem kui *esmatore* ehk *primaartore*.

Ja muidugi on võimalus asendada rahvusvahelise hõnguga *rohepesu* meie oma kultuuritajust lähtuva *rohepaplusega*. Ehk küll mitte õigustekstides, kuid mõnes vabamas žanris aitaks selline sõnakasutus tegevuse olemust palju nüansirohkemalt läbi tunnetada. Eks vajamegi keskkonna- ja kliimaterminite eestindamisel ühelt poolt füüsikulikku täpsust, teisalt oleks patt unustada luuletajalik mängurõõm, mis mõistete olemust inimlähedasemalt avada aitab.

---

²⁰ [Sõnaus 2023](#).